

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 32.

Fredagen den 19 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets memorial och utlåtande:

n:o 40, i anledning ej mindre af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del af det i lagutskottets utlåtande n:o 34 framlagda förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, än äfven kamrarnas återremiss af vissa delar af samma förslag; och

n:o 41, i anledning af väckta motioner, afseende att vid platser på landet med sammanträngd befolkning tillförsäkra samhället eller dess innevånare rätt att förvärfva erforderlig tomt- eller byggnadsmark; äfvensom

Andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående stadsplan och tomtindelning samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 26 maj 1899 angående förändring af tomts område, dels ock tio med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 268, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver punkten 2 af dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t

angående nedsättning i afgiften för växelprotest m. m., beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 75, till Konungen, i anledning af väckta motioner i fråga om utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 17 innevarande april bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden n:is 79—81, bevillningsutskottets betänkanden n:is 17—19 äfvensom lagutskottets utlåtande n:o 39.

Herr *Wieselgren* afgaf en motion, n:o 68, om ändring af § 12 riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusentjerna.

Lördagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte; och

2:o angående användande af allmänna besparingar å riksstatsens femte hufvudtitel till förvärfvande af vissa områden i Göteborgs skärgård och invid Göteborgs stad för befästningsändamål.

Justerades protokollen för den 13 i denna månad.

Herr statsrådet *Juhlin* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o angående årligt understöd åt vaktmästaren vid telegrafverkets station i Uddevalla O. L. Qvist; och

2:o angående utvidgning af spårsystem och friplatser vid Albano järnvägsstation.

Upplästes ett ingifvet läkarintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare kaptenen *Sebastian Tham* lider af katarr i de öfre luftvägarne och därför tills vidare är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet intygar på heder och samvete.

Stockholm den 19 april 1907.

T. Hwass,
leg. läkare.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 herr *Wieselgrens* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 68, om ändring af § 12 riksdagsordningen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial och utlåtanden n:o 40 och 41 äfvensom andra särskilda utskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 1.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 17 och 19 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättande och fullbordande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan m. m.,

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa fastigheter för Trollhätte kanal- och vattenverk m. m., samt

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från länsmansbostället ett mantal krono Stratomta n:o 2 Norrgården i Törnevalla socken och Åkerbo härad af Östergötlands län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningutskottets den 17 och 19 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.

I proposition, n:o 79, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående tillverkning af brännvin icke kunnat oförändradt bifallas, måtte i de delar, som innehölles i det vid utskottets betänkande fogade författningsförslag, antaga Kungl. Maj:ts nämnda förslag med de ändringar, samma författningsförslag utvisade.

Beträffande de bestämmelser, som hade afseende å särskild tilläggsafgift för brännvin tillverkad af majs och som i Kungl. Maj:ts författningsförslag innehölles i 8 §, 13 § 4 mom., 34 § samt sista punkten af det vid förslaget fogade öfvergångstadgande, hade utskottet förklarat sig skola framdeles afgifva utlåtande; hvilket utskottet i punkten 2 af detta betänkande för Riksdagen anmält.

Vid föredragningen af betänkandet begärdes ordet af

Herr Cavalli, som i afseende på föredragnings sättet yttrade: Jag hemställer, att, därest en eller annan del af författningsförslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd af återremissen, samt att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall, hvarjämte, på framställning af herr talmannen, beslöts, att betänkandet skulle företagas punktvis till afgörande och punkten 1 sålunda, att det däri innefattade författningsförslaget föredroges paragrafvis med slutmening och rubrik sist, hvarefter skulle förekomma utskottets hemställan, äfvensom att af förslagens text ej skulle behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begärdes.

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogs änyo bevillningsutskottets den 17 och 19 innevarande april bordlagda betänkande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker jämte en i ämnet väckt motion.

I proposition, n:o 80, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 8 mars 1907, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt,

1:o att Riksdagen ville antaga Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker med de ändringar det vid betänkandet fogade författningsförslaget utvisade; samt

2:o) att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:ts måtte, med beaktande af de i förevarande betänkande angifna synpunkter, låta verkställa utredning, i hvad mån skattefrihet vid tillverkning af maltinfusioner och maltextrakt skäliggen borde äga rum, samt för nästkommande Riksdag framlägga det förslag till bestämmelser i ämnet, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Efter det bevillningsutskottet till slutlig behandling förehaft Kungl. Maj:ts förevarande proposition, hade till utskottet hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *D. M. Lyckholm* väckt motion, n:o 250, däri motionären i angifvet syfte föreslagit vissa förändringar i Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Bevillningsutskottet, som under punkten 1 i betänkanDET hemställt om bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit i de delar, där afvikelse förefunnes mellan utskottets förslag och motionärens yrkande, hade vid sådant förhållande ansett, att i anledning af motionen vidare yttrande från utskottets sida icke erfordras, hvadan utskottet hemställt,

3:o) att Riksdagen måtte finna herr Lyckholms förevarande motion besvarad genom hvad utskottet under 1:o) hemställt.

Vid föredragning af betänkanDET begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att bevillningsutskottets nu föredragna betänkande måtte behandlas så, att punkterna 1 och 3 företagas i ett sammanhang och därefter punkten 2, samt vidare, att kammaren ville i fråga om denna förordning lämna bevillningsutskottet enahanda bemyndigande, som kammaren på min framställning nyss lämnat i fråga om förordningen angående tillverkning af brännvin.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall, hvarjämte, på framställning af herr talmannen beslöts, dels att det i punkten 1 innefattade författningsförslaget skulle föredragas paragrafvis med slutmening och rubrik sist och att uppläsning icke skulle äga rum af andra paragrafer än dem, beträffande hvilka uppläsning begärdes, dels ock att utskottets hemställanden i punkterna 1 och 3 skulle behandlas först efter det författningsförslaget blifvit genomgånet.

*Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskatt-
ning af
maltdrycker.*

Punkterna 1 och 3.

Utskottets förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

I och II kap. samt III kap. 16—19 §§ med därtill hörande öfverskrifter.

Godkändes.

20 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Okrossadt malt må icke finnas inom de lägenheter, där maskar och vörtpanna äro uppställda.

Ej må på en gång krossas större mängd torkadt malt, än som erfordras till näst påföljande brygd; rostadt och brändt malt må däremot krossas till större mängd under villkor, att hvad däraf ej begagnas vid näst påföljande brygd förvaras under kronans lås.

Krossadt malt må ej införas i skattepliktigt bryggeri och ej heller därifrån utföras.

I skattepliktigt bryggeri må med det i 4 § 1 mom. omfördälda undantag icke finnas stärkelse, socker, sackarin eller annat, som kan vid tillverkning af maltdryck användas i stället för malt; dock må vid bryggeri, där tillverkning af läskedrycker bedrifves, det för denna tillverkning behöfliga socker förvaras i bryggeriet under de villkor, som Kungl. Maj:t föreskrifver.

Hvad i denna § sägs om bryggeri gälle ock om samtliga de lägenheter, som å den i 16 § föreskrifna planritning och beskrifning upptagits såsom hörande till bryggeriet.

Herr Sandwall: Då jag varit förhindrad att i utskottet deltaga i den slutliga behandlingen af detta ärende, har jag icke varit i tillfälle att vid afgörandet uttala min mening och anhåller därför att få säga några ord.

Enligt min mening kan det blifva en stor fara att låta skattefria bryggerier försälja eller utlämna vört af hög extrakthalt äfvensom därigenom, att vört tillåtes öfverföras från skattefritt till skattepliktigt bryggeri. Det bör enligt min mening tillses, att inga falsarier må äga rum genom att från skattefritt bryggeri vört af mera än 6 % extrakthalt får utlämnas. Då jag tror, att förhindrande af missbruk i detta fall bäst kan ske genom något förtydligande af 20 och 28 §§, tager jag mig friheten yrka återremiss till bevillningsutskottet af 20 § för att mellan 3 och 4 stycket må införas orden »till skattepliktigt bryggeri må vört ej införas».

Jag yrkar sålunda återremiss af 20 § till bevillningsutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande paragraf annat yrkande ej förekommit, än att densamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

21—25 §§ samt IV kap. 26 och 27 §§.

Godkändes.

*Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskatt-
ning af
maltdrycker.*
(Forts.)

Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskatt-
ning af
maltdrycker.
(Forts.)

28 §.

Föreliggande paragraf hade följande lydelse:

1. Vid tillverkning af svagdricka i skattefritt bryggeri må vörten, då jästen tillsättes, icke äga högre extrakthalt än sex procent.

2. I skattefritt bryggeri må vid tillverkning af svagdricka ej användas sackarin eller liknande sötämne och må dylikt ej finnas i bryggeriet eller därtill hörande lägenheter.

3. Vört må icke öfverföras från skattefritt till skattepliktigt bryggeri.

Herr Sandwall: Af samma skäl, jag framhöll vid behandlingen af 20 §, skall jag be att få yrka återremiss till utskottet af 28 §.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu ifrågavarande paragraf allenast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

29—35 §§, V kap. samt VI kap. 52 och 53 §§ med därtill hörande öfverskrifter.

Godkändes.

54 §.

Denna paragraf lydde på följande sätt:

Önskar tillverkare, som under tiden från och med den 1 oktober 1906 till och med den 28 februari 1907 bedrifvit tillverkning af maltdrycker i skattepliktigt bryggeri och därvid ej afverkat mera än etthundra kilogram malt i medeltal för hvarje helgfritt dygn af den tid, hvarunder malkrossning i bryggeriet varit tillåten, upphöra med tillverkningen, äge Kungl. Maj:t bevilja honom ersättning af statsmedel intill tvåtusen kronor för den utgift, han haft för anskaffande och uppsättande i bryggeriet af själfregistrerande våg, för inköp af malkross, såvida denna inköpts med anledning af maltbeskattnings införande, samt för öfriga af beskattnings införande orsakade ändringar i bryggeriet. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om ersättnings erhållande skall förefinns utgången af år 1907 ingifvas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, där bryggeriet är beläget; skolandet sökanden vid ansökningen foga de bevis, hvarmed han anser sig kunna styrka beloppet af ifrågavarande kostnader.

Skulle skattepliktig tillverkning, sedan ersättning, hvarom i denna § sägs, blifvit beviljad, komma att åter bedrifvas vid bryggeriet, äger detta ej att komma i åtnjutande af den i 53 § medgifna förmån.

Herr von Mentzer: I denna § föreslås, att tillverkare, som önskar att upphöra med tillverkningen med anledning af de nya stadgandena, skall blifva berättigad till ersättning af statsmedel. Detta förslag kan vid första påseende synas vara rimligt och tilltalande, men då det är uttryck för en stor allmän princip, torde det vara skäl i att väl tänka sig för, innan man antager det.

Det gäller nämligen, huruvida staten skall vara förpliktad, att då den för ett allmänt intresse finner sig böra uppföra enskild rätt, den också har att i ersättningsväg hålla dem skadeslösa, som sålunda blifvit lidande. Det gäller, huruvida denna grundsats skall godkännas i allmänhet, huruvida hvar och en, som har inrättat sig med stöd af en viss författning, skall, så snart författningen ändras, blifva, på sätt här är föreslaget, berättigad till ersättning för de förluster, som ändringarne kunna föranleda för honom. Det skulle verka mycket vidsträckt, och jag tror näppligen, att man kan vara beredd att godkänna denna grundsats. Är man icke det, må man tillse, huruvida det vore skäl att särskildt i detta fall tillåta ett undantag, på den grund att här särskildt skulle förefinnas anledning att godkänna en sådan grundsats och att man sedan icke borde följa den i andra fall. Jag förmenar, att det icke finnes någon sådan särskild anledning. De, som anskaffat dessa apparater, för hvilka ersättning nu är ifrågasatt, visste, när de gjorde det, att ställningen var sådan, att man hade att förvänta ändring i skattelagstiftningsväg. De hade sålunda att beräkna detta i förväg och borde därför icke vara synnerligen berättigade till någon ersättning. Men för öfrigt har i förslaget i sin helhet deras bästa blifvit tillgodosedt, såsom Kungl. Maj:t i sin proposition uppgifver i slutet af 4 och början af 5 sidan. Det är framhållet, huru just de mindre bryggerierna hafva genom denna förordning fått en afsevärd skattelindring. Vidare har deras bästa blifvit tillgodosedt genom öfvergångsstadgandet i 53 §. Under de 5 år, som de blifva berättigade att få en fördelaktig undantagsställning, kunna de hafva tillfälle att ordna sina förhållanden. Slutligen är det icke uteslutet, att det i allt fall icke förefinnes något verkligt behof af den här ifrågasatta ersättningen. Det är nämligen icke alldeles omöjligt, att en del af dessa bryggerier äro filialer af de större bryggerier, som aldrig varit ifrågasatta att få någon ersättning eller hafva behof däraf, och det är icke heller uteslutet, att en del af dessa mindre bryggerier, som nu möjligen komma att nedläggas, hafva från början varit så illa planlagda, att de måst nedläggas, äfven om icke den nya förordningen kommit till stånd.

Af dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka afslag på den föredragna paragrafen.

Herr Sandwall: Under de förberedande förhandlingarna inom utskottet har jag påyrkat, att de bryggerier, som efter de

*Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskatt-
ning af
maltödrycker.*
(Forts.)

*Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskatt-
ning af
maltdrycker.*

5 öfvergångsårens slut bevisligen kunde styrka, att de till följd af den ökade maltskatten icke kunde existera, skulle ersättas utaf staten för den förlust, de komme att göra, efter värdering, som skulle verkställas af sakkunniga personer. Jag har nämligen ansett, att den ersättning, som här bjudes i Kungl. Maj:ts förslag, har varit alldeles för ringa. Det kan ju icke bestridas, att den ökning af maltskatten, som drabbar i synnerhet de små bryggerierna, helt säkert kommer att göra deras tillvaro omöjlig. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, och utskottet har biträdt detta förslag, att endast för maltvåg och kross lämna ersättning, uppgående till högst 2,000 kronor för hvarje bryggeri. Detta är väl den mest minimala summa, man kan tänka sig, och jag kan icke finna något skäl, hvarför man nu skulle afslå densamma.

Jag har här i min hand ett förslag till förordning i Finland rörande ordnandet af skatteförhållandena därstädes. Däri säges angående dessa förhållanden i Finland följande:

»De betydande kapital, som äro nedlagda uti bryggeriindustrien, kunna säkerligen icke förräntas uteslutande medelst tillverkning af det vanliga svagdrickat, och innan den konsumerande allmänhetens smak hunnit vänja sig vid de nya extraktrika men tillika alkoholsvaga maltdryckerna af typen »kronöl», som på senare tiden uppstått, kommer säkerligen en rundlig tidrymd att åtgå. Med hänsyn till den riktning, i hvilken alkoholfrågan för närvarande utvecklas i vårt land, finnas påtagligen beträffande maltdryckshandteringen endast tvenne utvägar, förenade med rättvisa och billighet, antingen att tillåta tillverkning af alkoholsvaga och skattefria maltdrycker i bryggerier, som samtidigt tillverka alkoholstarka sådana, eller ock att inlösa de ifrågasvarande bryggerierna, hvilka på grund af de olika restriktiva åtgärderna sist och slutligen komma att stå inför en oundviklig ruin och endast genom ofvannämnda tillåtelse synas därifrån kunna räddas.»

Det synes således, att på andra håll drager man sig icke för att föreslå och uttala, att det är med rättvisa och billighet förenadt att ersätta de bryggerier, som genom restriktiva lagåtgärder icke längre kunna existera.

Herr talman, jag tager mig friheten att yrka bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr statsrådet Swartz: När maltskatten infördes, var det ju tydligt, att det för åtskilliga bryggare gällde att träffa valet emellan skatteplikt och skattefri tillverkning. Och det lär ej kunna bestridas, att vid detta val spelade in den omständigheten, att den lägsta skattesatsen var bestämd till blott 2 öre. Det är icke otänkbart, att just detta föranledde åtskilliga af de mindre bryggerierna att välja den skattepliktiga tillverkningen, i stället för att de, om skattesatsen varit högre, skulle ha valt den skattefria tillverkningen. Nu är det ifrågasatt och för öfrigt af denna

kammare redan beslutadt att höja den lägsta skattesatsen till 4 öre. Vid sådant förhållande kan man ju säga, att det val, som de nämnda bryggerierna träffade, då de blefvo skattepliktiga — inför detta val stå de nu igen; det gäller, huruvida de skola fortsätta den skattepliktiga tillverkning, som de med hänsyn till den låga skattesatsen började, eller om de på grund af den nu höjda skatten skola öfvergå till skattefri tillverkning.

*Författnings-
förslag
angående
tillverkning
och beskattning af
maltdrycker.
(Forts.)*

Vid sådant förhållande vill det synas mig, som om det vore med rättvisa och billighet fullt öfverensstämmande, att de bryggerier, som af sålunda angifna skäl finna sig föranlåtna att nu öfvergå till skattefri tillverkning, få ersatta de kostnader, som de måst vidkännas för att börja sin hittills drifna skattepliktiga tillverkning, nämligen för anskaffande af kross och våg. Det är ju utan något deras eget förvållande, som de nu måste upphöra med denna tillverkning.

Det är af dessa billighetsskäl Kungl. Maj:t funnit sig böra i förslaget upptaga det nu ifrågavarande stadgandet; och anhåller jag att få tillstyrka godkännande af utskottets med Kungl. Maj:ts förslag öfverensstämmande hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af författningsförslaget.
Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 3.
Förklarades besvarade genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.
Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 19 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om beskattning af socker jämte en i ämnet väckt motion.

I proposition, n:o 81, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 8 mars 1907, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning om beskattning af socker.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 231, hade herr *J. E. Ness* hemställt,

att § 15 uti det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda förslaget till förordning om beskattning af socker måtte erhålla följande lydelse:

1) Tillverkare äger att äfven utom fabriksområdet men i fabriken närhet upplägga obeskattadt socker i magasin, som uteslutande användes till förvarande af sådant socker. Sådant magasin räknas till fabriken och skall stå under kronans lås.

2) Tillverkare äger att, när han så önskar, få tillträde till magasin, där han har obeskattadt socker upplagdt, men skall därvid kontrolltjänsteman vara närvarande.

Utskottet hade hemställt,

1:o) att Riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om beskattning af socker med de ändringar, det vid betänkandet fogade författningsförslaget utvisade; samt

2:o) att Riksdagen måtte finna den ofvan omförmälda, af herr Neess väckta motionen besvarad genom hvad utskottet i punkten 1:o) hemställt.

Reservation hade anförts af herr *Cavalli*, med hvilken friherre *C. J. Beck-Friis* instämt, och som hemställt, att § 15 måtte erhålla följande från bevillningsutskottets förslag afvikande lydelse:

1. Tillverkare äger att äfven utom fabriksområdet men i fabriken närhet upplägga obeskattadt socker i magasin, som uteslutande användes till förvarande af sådant socker. Sådant magasin räknas till fabriken och skall stå under kronans lås.

2. Tillverkare äger att, när han så önskar, få tillträde till magasin, där han har obeskattadt socker upplagdt, men skall därvid kontrolltjänsteman vara närvarande.

Vid föredragningen af betänkandet lämnades ordet på begäran till

Herr *Cavalli*, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets nu föredragna betänkande måtte behandlas sålunda, att punkterna 1 och 2 företagas i ett sammanhang, samt att, vid eventuell återremiss i någon del, utskottet måtte erhålla samma bemyndigande, som af kammaren lämnats i fråga om utskottets nyss behandlade tvenne betänkanden angående kontrollen å brännvin och å maltdrycker.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall, hvarjämte, på framställning af herr talmannen, beslöts, dels att författningsförslaget skulle föredragas paragrafvis med slutmening och rubrik sist samt att uppläsning icke skulle äga rum af andra paragrafer än dem, beträffande hvilka uppläsning begärdes, dels ock att utskottets hemställanden skulle behandlas först sedan författningsförslaget blifvit genomgånget.

Punkterna 1 och 2.

Utskottets förslag till förordning om beskattning af socker.

I kap. samt II kap. 8—14 §§.

Godkändes.

*Forfattnings-
förslag om
beskattning
af socker.*

15 §.

Denna paragraf lydte enligt förslaget sålunda:

1. Tillverkare äger att äfven utom fabriksområdet men i fabriken närhet upplägga obeskattadt socker i magasin, som utslutande användes till förvarande af sådant socker. Sådant magasin räknas till fabriken och skall stå under kronans lås.

Erfordras särskild kontrolltjänsteman för kontrollen öfver uppläggning eller uttagning af socker vid sådant magasin, vare tillverkaren skyldig ersätta statsverket den därpå föranledda kontrollkostnaden.

2. Tillverkare äger att, när han så önskar, få tillträde till magasin, där han har obeskattadt socker upplagdt, men skall därvid kontrolltjänsteman vara närvarande.

Herr Cavalli: Den fråga, i hvilken jag skiljer mig från utskottets majoritet och från Kungl. Maj:ts förslag, är icke stor, men den är af principiell betydelse, och jag kan därför icke låta den passera utan att yrka bifall till min reservation.

Då staten för ett par år sedan omlade hela kontrollsystemet vid sockerfabrikationen inom riket, så var det icke allenast underförstådt utan tydligt utsagdt, att alla de kontrollanordningar, som kräfdes på grund af det förändrade systemet, skulle betalas af staten och icke af tillverkaren. Denna princip genomfördes också då; och det är väl alldeles riktigt, att staten skall betala kontrollen — det är icke för tillverkarens nytta eller fördel, som kontrollen är anordnad, utan för att staten skall få ut den skatt som statsmakterna lagt på denna handtering.

Nu har Kungl. Maj:t kommit in med ett förslag till ändringar i fråga om kontrollen öfver sockertillverkningen, och detta förslag, mina herrar, berör absolut icke annat än själfva kontrollsystemet, med undantag för ett litet moment, som man skjutit in i § 15 och som lyder så: »Erfordras särskild kontrolltjänsteman för kontrollen öfver uppläggning eller uttagning af socker vid sådant magasin» — det är sådant utom fabriksområdet men i närheten beläget magasin, hvarom i paragrafens första del talas — »vare tillverkaren skyldig ersätta statsverket den därpå föranledda kontrollkostnaden». Hvad finnes det nu för rimlig anledning att låta tillverkaren betala denna kontroll? Så vidt jag förstår, alls ingen. Nu säga finansministern och utskottet, att en dylik anordning ådrager staten relativt stora kostnader — omkring 3,000 kronor om året. Ja, icke är väl det en så betydande summa vid kontrollen af en statsinkomst å tretton å fjor-

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

ton millioner kronor. Men äfven om utgiften vore afsevärd, hvad anledning finnes att kasta den på tillverkarna? Ingen — det är principiellt oriktigt att så göra. Det är därför, som jag, herr talman, tillåter mig yrka afslag å utskottets och Kungl. Maj:ts hemställan samt bifall till min reservation.

Herr Wester: Då man hörde den föregående ärade talarens nu som alltid klara bevisföring, kunde man lätt komma till den öfvertygelsen, att hvad härutinnan föreslagits såväl af Kungl. Maj:t som af utskottets majoritet är fullkomligt oriktigt; men jag vågar påstå, att detta dock icke är förhållandet.

De magasin, hvarom här är fråga och för hvilka kräfvcs extra kontroll, äro af helt annan natur än de vanliga sockermagasinerna vid fabrikena. Det magasin i Landskrona, som närmast föranledt det nu ifrågasatta stadgandet, äges af ett bolag och är närmast att jämföra med ett sockernederlag och kan icke hänföras under de i 1905 års förordning införda bestämmelser.

I gällande lag är ju redan stadgadt, att sockernederlag skola bekosta sin kontroll själfva; och då magasinet i Landskrona är närmast att jämföra med ett nederlag, är det väl rättvist och billigt, att äfven kontrollen där bekostas af ägaren.

Det kan ju hända att Första Kammaren nu ändock antager reservationen i denna punkt, men därmed vinnes, så vidt jag kan se, ingenting annat än en onödig gemensam votering i frågan.

Den föregående talaren frågade: hvad fins det egentligen för skäl att här gå ifrån regeln och låta tillverkaren betala kontrollen? Jo, skälet är just det, att detta magasin är närmast att hänföra till sockernederlag och således icke bör erhålla fri kontroll. Det är visserligen sant, att detta sockermagasin i Landskrona äges af tre eller fyra sockerbruk, som gemensamt upplägga sitt socker där; men då det äges af ett särskildt bolag, kan man icke anse, att det tillhör de vanliga sockermagasinerna, utan mera har natur af nederlag.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Swartz: Jag gifver den ärade reservanten fullkomligt rätt däruti, att den kontroll, som här i förordningen är bestämd skola ske vid fabriken, bör af statsverket bekostas äfven i den del som omfattar det till fabriken hörande magasinet, men anledningen till det tillägg i paragrafen, som Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet godkänt, är att söka i det af den sista ärade talaren omförmälda särskilda förhållandet med sockermagasinet i Landskrona. Detta magasin kan enligt min uppfattning omöjligt betraktas såsom varande af samma art som de fabriksmagasin, där kontrollen bör bekostas af statsverket. Det här magasinet ligger ganska långt från fabriken och användes, såsom

nyss sades, för upplag af råsocker från icke mindre än fyra olika fabriker, som visserligen stå i närmaste och intimaste förbindelse med Landskrona raffinaderi, vid hvilket råsockret till största delen förädlas, men från detta magasin har likvisst råsocker gått äfven till andra raffinaderier särskildt till raffinaderiet i Göteborg. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än att detta magasins natur närmast öfverensstämmer med den natur, som tillhör ett allmänt nederlag. Kontrollen vid allmänt nederlag skall, såsom en föregående ärad talare också erinrade, betalas af nederlagsinnehafvaren. Detta magasin är emellertid icke anmaldt såsom nederlag och kan därför icke såsom sådant behandlas, men då det till sin natur är lika med ett sådant, har jag ansett, att, samtidigt med det man föreslog dessa ändringar med afseende på kontrollen i öfrigt, med hvilka detta, såsom den förste ärade talaren sade, icke äger direkt sammanhang, man borde söka åstadkomma den rättelse i denna detalj, som man funnit vara af nöden. För min del finner jag den af Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen fullt riktig och tillåter mig därför yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag ännu en gång upptager tiden, men jag skall icke blifva lång.

Såväl den förste ärade talaren som chefen för finansdepartementet ströko under, att detta magasin är af helt annan natur än ett vanligt sockermagasin. Äfven om jag icke är fullt på det klara med hvad ett sådant uttryck innebär, vill jag dock, ifall någon af kammarens ledamöter fått den uppfattningen, att här vore någonting som icke förutsatts vid genomförandet af skatte-reformen, påvisa, att så icke är förhållandet. Magasinet i Landskrona ligger på ett afstånd af bortåt en kilometer från fabriken, och just därför, mina herrar, — och jag påkallar kammarens benägna uppmärksamhet härför — införde man i förordningen den 2 juni 1905 uti 47 §:s öfvergångsstadgande en så lydande bestämmelse: »För de i 14 § omförmälda ändamål må redan befintligt, före år 1905 till förvaring af socker använt magasin, äfven om det icke anses ligga i fabriken närhet, fortfarande be-gagnas, för så vidt det icke är beläget på längre afstånd än en kilometer från fabriken». Alltså, för detta magasin gjorde man på goda skäl ett undantag från författningen. Nu hafva ytterligare två år förflutit, och ingenting annat har ändrats, än att Kungl. Maj:t vill göra en enligt min uppfattning mycket befogad förändring af kontrollen, men samtidigt passar man på att öfverföra en del af kontrollkostnaden på denna fabrik. Det är icke riktigt.

Det anfördes såsom skäl härför, att detta magasin äges icke af Landskronafabriken ensam utan därjämte af fyra andra fabriker. Jag får verkligen beteckna detta skäl, och jag ber om ursäkt

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.
(Forts.)*

för uttrycket, såsom litet byråkratiskt, ty om fyra fabriker förena sig om ett magasin, måtte det väl icke förändra saken eller ställa den annorlunda än om de fyra fabrikerna skaffade sig hvar sitt magasin. Det blefve i sådant fall fyra ställen att kontrollera, och det kunde i så fall icke ifrågasättas annat än att staten skulle betala kontrollkostnaden.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet Swartz: Jag har visst icke, såsom den föregående talaren nämnde, anfört såsom ett skäl, att detta magasin tillhörde jämväl fyra andra fabriker, men eftersom talaren tog upp den saken, ber jag få säga, att jag anser, att den omständigheten, att detta magasin tillhör icke ett utan fyra bolag är af en ganska väsentlig betydelse vid bedömandet af föreliggande fall. Ty endast för den händelse att det tillhörde och användes af ett bolag, nämligen fabriken i Landskrona, ligger det inom 1 km. från fabriken och borde då kontrolleras utan någon särskild kostnad, men tillhör det fyra bolag eller till och med fem, d. v. s. fyra råsockerfabriker och så Landskrona sockerraffinaderi, så ligger det åtminstone beträffande de fyra råsockerfabrikerna utom den rayon af 1 km., som enligt öfvergångsstadgandet är tillåten utan att kontrollkostnaden behöfver betalas af fabriken. Naturligtvis måste man anse, att detta magasin är till icke blott för Landskrona utan jämväl för dessa råsockerbruk, då från detta magasin transporteras råsocker till annan fabrik än Landskrona nämligen till Göteborgs raffinaderi.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerberg: Öfvergångsstadgandet, som den ärade reservanten i sitt sista anförande omnämnde, är ju fullkomligt riktigt, men jag tror mig kunna nämna, att detta öfvergångsstadgande hade icke blifvit så affattadt i 1905 års förordning, om man hade vetat, att det omordade magasinet ägdes af flera bolag. Det upplystes icke då i utskottet, och ingen kände till detta förhållande.

Jag har ansett mig böra nämna detta och yrkar för öfrigt bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock att paragrafen skulle erhålla den lydelse, som angifvits i herr Cavallis vid betänkandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delen af förslaget.
Godkändes.

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.
Förklarades besvarade genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, i anledning af väckta motioner om förekommande i erforderliga fall af bolags jordförvärf och förebyggande af de skadliga verkningarna däraf m. m.

Inom Andra Kammaren hade hr *Lindhagen* framlagt en motion, n:o 146, angående vissa statsåtgärder att i erforderliga fall förekomma och undanröja enskildes jordmonopol, och hade i syftet med denna motion sjuutton ledamöter af kammaren instämt.

På grund af stadgandet i 55 § 3 mom. riksdagsordningen hade motionären af samtliga de i denna motion framställda yrkanden i densamma endast upptagit det första, hvilket afsåg, att Riksdagen måtte *beträffande bolagens jordförvärf*, bland annat:

a) hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt om förslag till lagstiftning häremot på sätt, som redan skett för de norra delarna genom lagen den 4 maj 1906, och

b) för sin del antaga ändringar i sistnämnda lag i syfte dels att lagen måtte vinna tillämpning i hela Gäfleborgs län, dels ock att förbudet för bolagsförvärfven måtte utsträckas eller ock annat stadgande meddelas på sätt i motionen närmare angifvits.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Lindhagens motion n:o 146 punkt a), i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kunde låta verkställa fullständig utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt vidtagna de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunde föranledas; och

2:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Lindhagens motion n:o 146 punkt b), förra delen, för sin del antaga lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

Punkten 1.

Vid förevarande punkt hade reservation anförts af herrar *Sjöcrona*, *Hedenstierna* och *Cederberg*, hvilka likväl ej däri framlagt sin mening.

*Om utredning
rörande
bolags
jordförvärf i
de mellersta
och södra
delarne
af riket.*

Om utredning
rörande
bolags
jordförvärf i
de mellersta
och södra
delarne
af riket.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Såsom kammarens bedamöter behagade finna af betänkandet, hafva herrar Hedenstierna, Cederberg och jag reserverat oss mot utskottets hemställan i denna punkt. Jag skall därför anhålla att nu få redogöra för syftemålet med denna reservation. Utskottet hemställer här, att Riksdagen skulle »i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kan låta verkställa fullständig utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunna föräntledas». Nu är förhållandet sådant, att från och med den femårsperiod, som slutade med år 1885, innehålla konungens befallningshafvandes femårsberättelser en särskild tabell angående de fastigheter, som ägas af aktiebolag, och denna tabell upptager hvarje aktiebolag, som äger fastighet inom länet, med uppgift på mantal, jordlägenheter, taxeringsvärde och procentförhållande till länet i dess helhet. Dessa tabeller äro sålunda ganska fullständiga. Om man nu håller sig till den första delen af utskottets hemställan och sålunda endast skulle önska få dessa statistiska uppgifter ännu fullständigare, så att de komme att omfatta äfven handelsbolag och så att man kunde få veta, huru det fördelade sig inom socknen och huru stor del af socknen som innehades af aktiebolag i förhållande till den jord, som innehades af enskilda o. s. v. — om man önskar att få statistiken på det sättet fullständigad, kunde det ju vara ett ganska oskyldigt yrkande, men denna utskottets hemställan slutar med: *samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunna föräntledas*, och när så är förhållandet, måste väl också Riksdagen och särskildt dess Första Kammare göra sig klart reda för hvad syftemålet är med den ifrågasatta utredningen. Och därom skall ju inhämtas upplysning af utskottets motivering, som ju, därest skrifvelsen beslutas, skall inflyta i denna skrivelse såsom Riksdagens motivering för dess anhållan. Denna utskottets motivering förefinnes på 24:e sidan af betänkandet. Den är ganska kortfattad och innehåller ett uttryck för samma tankegång, som hyses af motionären, och utskottet har icke tagit bestämdt afstånd från hvad motionären anför, om än utskottet gjort antydan om en modifikation.

För att således få riktigt klar för sig innebörden af utskottets motivering, måste man gå tillbaka något till motionen, och den brister visserligen icke i tydlighet i fråga om hvad motionären åsyftar. Han har i den punkt, som gifvit anledning till utskottets nu föredragna hemställan, föreslagit, att man skulle »hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt om förslag till lagstiftning häremot på sätt, som redan skett för de norra delarna genom lagen den 4 maj 1906», således genom förbud för bolag att förvärfva fastighet inom hela riket; och han har därjämte i

punkt c), som finnes på andra sidan och hvilken utskottet nu, för närvarande åtminstone, afstyrker, hemställt, att Riksdagen skulle »för sin del eventuellt redan nu utsträcka nämnda lag att gälla trakter inom mellersta och södra delarne af riket, där fara för bolagsförvärf kan befinnas särskildt öfverhängande».

Det torde vara skäl att något litet beröra det mest karaktäristiska af hvad motionären anfört, men jag skall därvid icke för mycket upptaga kammarens tid.

Han börjar med: »Grundvaron för all mänsklig tillvaro kan med allt skäl själfva jorden med dess tillhörigheter sägas vara», och utvecklande denna allmänna, i det hela ganska riktiga sats, säger motionären på sid. 3: »en första uppgift är således att tillse, att folket må besitta jorden». Jag tillät mig redan i onsdags anmärka, att motionären således icke räknar till svenska folket bolag och föreningar, som omfatta en stor mängd svenska medborgare, och då också att han icke dit räknar fideikommissarier och deras familjer och ej heller arrendatorer å fideikommiss-egendomarna och deras familjer.

Vidare säger motionären:

»Ledande utgångspunkt i all jordpolitik måste således vara, att jorden i själfva verket är samhällets eller allas tillhörighet. Den enskilde må bruka jorden för sin egen nytta såvidt intet allmänt intresse åsidosättes därigenom», och så kommer han öfver till sin älsklingsstanke vid denna riksdag att å alla möjliga områden tillämpa expropriation. Det är efter mitt begrepp att intaga en fullt statsocialistisk ståndpunkt, och det är nu fråga om huruvida kammaren kan hafva några sympatier för sådant.

Vidare redogör han för förloppet med förarbetena för Norrlandslagen och omtalar, med glädje förstås, att en förbudslag antogs sistlidet år och säger: »Genom statsmakternas beslut ha de nya grundsatserna dock officiellt beseglats. Efter detta genombrott af gamla murar gäller det att med samlad god vilja eller under fortsatt svärds slag söka genom öppningarne tränga fram vidare. Bland den mångfald uppgifter, som härvid komma till synes, är äfven den att utsträcka förvärfsförbudet för bolag till hela riket, om än naturligtvis med lämpor.»

Sedan har motionären ur Konungens befallningshafvandes femårsberättelser antecknat en mängd uppgifter, som återfinnas på sid. 8, 9 och 10, angående bolagens besittning af fastigheter inom de olika länen. Jag vill om allt detta nu nämna att — åtminstone är förhållandet sådant i Skaraborgs län och utan tvifvel i alla andra län — den väsentligaste delen af aktiebolagens jordbesittningar på landet uppkommit därigenom, att gamla bruksbolag och familjer, som tagit fastigheter i arf, hafva öfvergått till aktiebolag. Det är således icke några nya förvärf under dessa senare årtionden, som därvidlag ägt rum. Det visar sig emellertid, att under femårsperioden 1895—

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket.
(Forts.)

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket. (Forts.)

1900 och ytterligare sedan under de därefter sist förflutna fem åren, om hvilka femårsberättelser inkommit, en icke så alldeles obetydlig ökning af aktiebolagens jordbesittningar har inträffat, men det är mycket lätt att förstå, hvarpå det beror. Det beror naturligtvis därpå, att industrien under de senaste årtiondena funnit sig nödsakad att flytta ut på landet för att därigenom skaffa sig erforderligt utrymme för sina anläggningar utan alltför stora kostnader och på detta sätt bereda sig billigare produktionskostnader. Jag kan för min del icke förstå, att däri skulle ligga något ondt, och dessa statistiska uppgifter visa, såvidt jag förstår, visst icke på att det är någonting öfverväldigande uti aktiebolagens jordbesittning af den beskaffenhet, att det skulle behöfva väcka oro hos statsmakterna. Bland dessa aktiebolag, som förvärfvat jord, förekomma järnvägsaktiebolag, men de måste besitta jord, om de skola kunna verkställa sina anläggningar.

Sedan slutar motionären sin allmänna framställning med följande:

»Med det ofvan sagda har jag således velat komma till att en utredning bör ske om bolags jordförvärf på landsbygden äfven i de mellersta och södra delarne af riket. Denna utredning skall med visshet för flera trakter ådagalägga ett öfverhängande behof af en lag om förvärfsförbud lika väl som i de nordligare delarne i landet. Men fråga kan vara, om ej för aktiebolag, som vill förvärfva jord för skogsbruk eller jordbruksdrift, bör i allmänhet och således äfven på andra ställen sökas koncession hos Konungen.»

Jag skall icke nu vidare uppehålla mig vid motionärens långa motivering. Det har också väckts motion i ämnet af två ledamöter från Värmlands län, som i allt velat instämma med motionären och yrka, att Riksdagen måtte särskildt såvidt Värmlands län angår besluta i öfverensstämmelse med de af motionären framställda yrkandena. De hafva bifogat utdrag af ett protokoll från Karlstads hushållsgilles sammanträde, som visar, att gillet i försiktiga ordalag yttrat sig i frågan och beslutat vända sig till hushållningssällskapet, men mig vederligen har hushållningssällskapet åtminstone icke hittills låtit höra af sig med någon särskild önskan eller framställning i detta hänseende. Icke heller har jag eljest hört något från Värmlands län.

Går jag nu till utskottets motivering, säger utskottet:

»Genom här förevarande motioner har Riksdagens uppmärksamhet ånyo påkallats för frågan om bolagens fortgående jordförvärf i vårt land. Såsom bekant hafva åtskilliga förslag i detta ämne förut framkommit inom Riksdagen och särskildt inom Andra Kammaren tillvunnit sig bifall.» Men dessa förslag hafva icke föranledt till några åtgärder. Och så talar utskottet om Norrlandslagen och säger:

»Att emellertid jämväl i andra delar af landet bolagens jord-

förvärf nått ganska afsevärda dimensioner och mångenstädes all-
jämt fortgå, synes framgå af den statistiska utredning, herr Lind-
hagen därom lämnar. De missförhållanden, som i olika afseenden
åtfölja ett sådant fortgående bolagsförvärf, torde numera vara så
allmänt kända, att utskottet icke däröfver behöfver yttra sig.»

Detta är nu ett löst framkastadt påstående. Jag har bortåt
40 år deltagit i det offentliga lifvet, men jag har icke hört talas
om att några missförhållanden skulle särskildt uppstå däraf, att
bolag äger fastighet. Man kan ju möjligen säga, att det är för
mycken rösträtt, som bolagen utöfva inom kommunen, men med
de af Kungl. Maj:t vid innevarande riksdag framlagda förslag
till ändring af kommunallagarna i sammanhang med införande
af allmän rösträtt på grund af proportionella val kommer ju,
ifall dessa förslag vinna Riksdagens bifall, detta förhållande att
fullkomligt afhjälpas. Om det nu verkligen skulle vara ett miss-
förhållande, så skall det väl i allt fall afhjälpas genom en änd-
ring af kommunallagarna, men icke på det sättet att man för-
bjuder bolag att förvärfva fastighet. Det finnes ett sådant för-
hållande äfven i afseende på prästval. Kyrkomötet och Första
Kammaren hafva uttalat sig för att den aktiebolag vid dylika
val tillkommande rösträtt skulle i väsentlig mån kunna inskränkas,
men det har fallit på den grund, att Andra Kammaren ovillkor-
ligen ville ha fram personlig rösträtt vid prästval, så att det icke
vore någon skillnad mellan olika samhällsmedlemmar.

Detta är det hufvudsakliga af utskottets motivering. Sedan
säger utskottet:

»En snar utredning synes därför till en början erfordras an-
gående bolagens jordförvärf i de södra och mellersta delarna af
landet på sätt i *motionen n:o 146 punkt a*) påyrkas. Det statis-
tiska material, som för närvarande därom kan föreligga, *lärer*
icke erbjuda den fullständighet, som för ett noggrant bedömande
af detta viktiga ämne är af nöden. Denna utredning torde då ock
gifva vid handen, hvilka åtgärder kunna erfordras till undan-
röjande af de skadliga verkningarna af bolagens jordförvärf.»
Där kommer igen ett sådant påstående, en sådan förutsättning,
att det är skadligt, utan att på minsta sätt bevisas.

Här har framkastats, att bolags fastighetsförvärf liksom
fideikommissen skulle stå hindrande i vägen för bildande af egna
hem, men det är väl ett påstående, som faller på sin egen orim-
lighet, ty nog måtte det finnas utrymme i vårt land för egna
hem, äfven om bolag fortfarande få förvärfva fastighet. Jag kan
således för min del icke finna, att det syftsmål, som man önskar
främja genom denna skrifvelses aflåtande, är något att sträfva
efter under nuvarande förhållanden. Jag kan icke finna, att bolags
jordförvärf hittills varit af den beskaffenhet, att det, såsom sagts,
på minsta vis kan behöfva väcka oro hos statsmakterna, och

*Om utredning
rörande
bolags
jordförvärf i
de mellersta
och södra
delarne
af riket.
(Forts.)*

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket. (Forts.)

därför, herr talman, skall jag tillåta mig att yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Fahlbeck: Jag vill instämma med föregående talare i tvenne punkter; den första, som jag tager fast på, var, att han ingenting hade emot en statistisk utredning, och den andra, att han opponerar sig mot de sista orden i utskottets förslag: »samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunna föranledas». Det synes äfven mig, som om dessa sista ord och det yrkande, som ligger däri, vore olämpliga. Det är visserligen sant, att detta är hufvudsaken enligt motionärens tankegång, men genom dessa ord presumeras, att bolagens förvärf af jord och deras skötsel däraf är en olycka, och det är detta man först bör bevisa. Det är icke alls sannolikt, att denna sats kan tillämpas på södra delarne af riket på samma sätt som på de norra. Jag måste därför instämma i talarens kritik af denna del utaf förslaget. Däremot kan jag icke finna annat, än att en statistisk utredning rörande bolags jordförvärf i mellersta och södra delarne af riket vore icke blott oskyldig, såsom den ärade talaren menade, utan äfven mycket nyttig — nyttig framför allt därför, att man därigenom finge en klar föreställning icke blott angående omfånget af dessa jordförvärf utan äfven om deras syfte. Det förekommer nämligen, såsom äfven samme talare anmärkte, rätt ofta vid arfskiften, att en familjs arfsberättigade medlemmar förena sig och bilda bolag för att på detta sätt bibehålla jorden i samfällid ägo. Ett annat fall, som jag känner från Skåne, är, att ett bolag bildas för att öfvertaga en stor egendom i syfte att sedermera stycka den och således bereda småbruk och egna hem åt mindre bemedlade, hvarefter bolaget, när detta är fullgjordt, själfv försvinner. Det skulle vara af intresse att få veta, huru ofta detta inträffar; härom kan man icke med nuvarande statistik få kännedom. Den statistik, som förekommer i 5-årsberättelserna om bolags jordförvärf, är mycket summarisk, men det vore af vikt att få en fullständig utredning härom, som icke skulle inskränka sig till att omfatta bolags jordförvärf utan äfven redogöra för syftet därvid och allt annat, som kan stå i sammanhang därmed.

Jag tillåter mig därför väcka förslag, att utskottets kläm förändras sålunda, att orden »omfattningen af» utgå liksom sista stycket: »samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunna föranledas». Därigenom skulle förevarande punkt komma att lyda så: »att Riksdagen måtte, i anledning af herr Lindhagens motion n:o 146 punkt a), i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kan låta verkställa fullständig utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket».

Det är, som herrarne se, endast en statistisk undersökning,

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket. (Forts.)

som skulle blifva en följd af denna begäran, en undersökning, som kanske i vissa fall kommer att visa, att bolags jordförvärf varit till skada, men säkerligen ock i ganska många fall inom södra delarne af landet, att bildande af dessa bolagsegendomar alls icke varit till skada, utan tvärtom varit en ganska välbetänkt och nyttig sak. Jag får därför, herr grefve och talman, yrka bifall till förslaget på detta sätt omändradt.

Herr Uppström: I motsats mot den siste ärade talaren skall jag bedja få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt. Det står i närmaste öfverensstämmelse med hvad utskottet tillstyrkte och Riksdagen 1901 skref om till Kungl. Maj:t beträffande bolags jordförhållanden i norra delarna af riket. Riksdagens skrivelse, hvarom jag skall tillåta mig erinra i några punkter, innehåller uttalande, att jordbruket, som är modernäringen för mellersta och södra Sverige, måste äfven för norra Sverige äga bestånd och vinna förkofran, samt vidare: jordbruk och boskapsskötsel borde skänka näring och bärgning åt en talrik klass själfständiga jordägare. Därest omständigheter träda i dagen, som kunde innebära en fara för en så beskaffad utveckling, torde sådant vara väl förtjänt af uppmärksamhet och borde leda till åtgärder, ägnade att återföra utvecklingen i rätt riktning o. s. v. Klämman i Riksdagens skrivelse gick ut på att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att »utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarna må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt framlägga det förslag, som af utredningen kunde föränledas».

Den motion, som nu varit föremål för behandling och ligger till grund för utskottets betänkande, gifver vid handen, att antydda förhållanden, som 1901 föränledde Riksdagens skrivelse beträffande norra Sverige, äfven förefinnas, på åtskilliga håll åtminstone, i öfriga delar af riket, och motionären framlägger en statistik, som återfinnes på sidorna 8, 9 och 10 i utskotts-betänkandet, och som tyckes utvisa, att vissa förhållanden här kunde vara i behof af en närmare undersökning. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa mer än ett par punkter af denna statistik. I Värmland hade af i mantal satt jord 1885 159 hemman kommit i bolagens händer, 1895 hade de ökats till 188, år 1900 utgjorde de 182 och hade 1905 åter ökats till 185. Antalet utjordar m. m. af icke i mantal satt jord, som kommit i bolags ägo, hade också ökats år från år, så att detta antal år 1900 uppgick till 208 mot 166 år 1885. Procenten af bolagens fastigheter å taxeringsvärdet för all jordbruksfastighet hade under samma år på några bråkdelar när stigit med respektive 14, 16 och 17. Det hade ju varit en inkonsekvens hos utskottet, om samma symtom, som i fråga om Norrland och Dalarna förän-

Om utredning ledde skrifvelsen 1901, icke vunnit enahanda beaktande, då de rörande framträdde i södra och mellersta Sverige. Därför har också utskottet ansett, att den utväg, som vidtogs 1901, äfven vore på bolags jorðförvärf i sin plats här. de mellersta och södra delarne af riket.

(Forts.) Jag har härmed sökt angifva utskottets tankegång och slutar med att, såsom jag började, yrka bifall till utskottets förslag oförändradt. Att anhålla om en utredning utan att begära vidtagande af de utaf utredningen föranledda åtgärderna är ju något, som jag icke vet om det brukas, och som vore utan all praktisk betydelse.

Herr Sjöcrona: Då jag i anledning af de två senaste talarernas anföranden nödgas ånyo begära ordet, skall jag till en början bedja få tillägga något, som jag förra gången skulle hafva sagt, men då glömde framhålla, det nämligen, att med afseende å de så mycket omtalade egna hemmen, i Skaraborgs län åtminstone, är det just aktiebolagen, som med berömvärd omsorg söka verka för att bereda sina arbetare dylika. Så är förhållandet särskildt med tre stora aktiebolag i Skaraborgs län, Katrinefors, Hellekis och Vulcans aktiebolag.

Hvad nu först angår det, som herr Uppström yttrade i sak, stödde han sig, såsom herrarna hörde, hufvudsakligen på Riksdagens skrifvelse af 1901 och förmenade, att det skulle vara en inkonsekvens, om Riksdagen nu icke aflåte enahanda skrifvelse i fråga om mellersta och södra Sverige. Denna skrifvelse af 1901 afsåg endast Norrland och Dalarna, och jag vågar påstå — jag var själf med på den tiden —, att Första Kammaren var mycket tveksam, om den ens skulle aflåta denna skrifvelse. Det skedde, som många ledamöter då yttrade, för att lugna sinna. Den har emellertid under sistlidne år åtföljts af en förbudslag, som afser endast Norrland och Dalarna och grundades på de alldeles exceptionella förhållandena där, hvilka alldeles icke i nämnvärd mån förekomma i öfriga delar af landet. Det kan således icke vara inkonsekvent att icke fortsätta att vidtaga samma åtgärder för öfriga delar af landet, som ha vidtagits i Norrland på grund af denna landsdels alldeles exceptionella förhållanden.

Hvad återigen angår herr Fahlbecks förslag, behagade herrarna erinra sig, att jag började med det uttalandet, att om man endast önskar en fullständigare statistik angående bolags jordbesittning, vore det visserligen en ganska oskyldig sak, som man icke behöfde hafva synnerligt stora betänkligheter mot, och det skulle jag icke heller hafva. Jag vill emellertid fästa herrarnas uppmärksamhet på att om — såsom jag antager — det icke var meningen att för åstadkommande af denna statistik en särskild kommitté skulle tillsättas, så komme åstadkommandet af nämnda statistik, som i alla fall skulle kräfva ett ganska stort, omfattande

och dyrbart arbete, att öfverlämnas till statistiska centralbyrån. Denna byrå har under senare år till följd af många och vidlyftiga statistiska utredningar angående allmänna rösträtten och äfven beträffande arbetareförhållanden blifvit i synnerligt hög grad betungad och, jag kan säga, försummad i öfriga göromål, som åligga densamma. Såsom exempel därå kan jag anföra, och det innebär icke något som hälst klander mot denna mycket flitiga och arbetsamma byrå, att ännu vid sistlidet års slut, och jag tror att förhållandet fortfar, hade byrån icke kunnat framlägga sammandrag af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes 5-årsberättelser för den 5-årsperiod, som slutar med 1900. Således, 6 år efter 5-årsperiodens slut hade den icke kunnat fullgöra denna skyldighet, oaktadt, såsom bekant, där arbetas mycket. Kan det då vara skäl att lägga på denna byrå ytterligare ett stort, mödosamt och omfattande arbete? Detta ber jag herrarna taga i öfvervägande. För öfrigt, skulle herrarna vara lifvade för att bereda en fullständigare statistik angående aktiebolagen, är det naturligtvis, såsom jag redan sagt, ingen fara därmed. Jag måste emellertid vidhålla mitt yrkande.

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket.
(Forts.)

Herr Fahlbeck: Jag skall be att, gent emot hvad den siste ärade talaren nämnde, få säga, att statistiska centralbyrån helt visst med nöje skall mottaga ett sådant uppdrag, som det nu ifrågavarande. Att statistiska centralbyrån snabbt och omsorgsfullt utför densamma gifna uppdrag, det visas bäst genom den stora utredning, som vi fått därifrån angående rösträttsförhållandena, och som på mycket kort tid verkstälts. Att Konungens befallningshafvandes 5-årsberättelser låtit länge vänta på sig, är sant, men under denna tid har så mycket annat kommit emellan; för öfrigt kommer den statistiska centralbyrån att inom kort erhålla förstärkta arbetskrafter. Jag är emellertid alldeles säker på att den äfven nu gärna skall mottaga detta uppdrag, som visserligen icke skulle kräfva så mycket arbete och möda, som den ärade talaren ansåg. Att en särskild kommitté skulle taga saken om hand har jag aldrig tänkt; en sådan undersökning som den ifrågavarande kan statistiska centralbyrån utan svårighet utföra.

Emellertid, jag får kanske till det yrkande, jag nyss gjorde, äfven foga det, att i motiveringen sid. 24 en och annan punkt måtte ändras. Jag kan icke utan att läsa upp hela sidan säga, hvilka ord som böra utgå eller hvilka punkter som böra ändras, ty det hela är så pass sväfvande och blandar så ihop de olika önskemålen, att man har svårt att skilja dem åt utan att skriva om hela sidan. Jag tillåter mig därför i samband med den föreslagna klämman äfven anhålla, att motiveringen för densamma på sid. 24 måtte undergå en sådan förändring och omgestaltning, som vid affattandet af skrivelsen är nödvändig för

Om utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket. (Forts.) att motivering och kläm skola stå i rätt förhållande till hvarandra.

Herr Sjöcrona: Jag ber om ursäkt, att jag tar till ordet ännu en gång, men jag bör fästa uppmärksamheten därpå, att om herr *Fahlbecks* yrkande bifalles, blir kammarens beslut något helt annat, än hvad utskottet och motionären föreslagit och åsyftat, samt att den motivering, hvarmed utskottet beledsagat förslaget, är fullständigt oanvändbar.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på föreliggande punkt förekommit följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att samma hemställan skulle afslås; och 3:o) af herr *Fahlbeck*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att därur uteslötes orden »omfattningen af» äfvensom slutmeningen näst efter orden »södra delarne af riket».

Vidare yttrade herr talmannen att af hr *Fahlbeck* jämväl yrkats, att motiveringen skulle undergå den ändring, som kunde förändras af bifall till hans yrkande med afseende å utskottets hemställan eller s. k. kläm; och förklarade herr talmannen att han, för den händelse herr *Fahlbecks* yrkande beträffande klämman vunne kammarens bifall, ville sedermera återkomma till motiveringen. Därefter gjordes propositioner jämlikt de i afseende å utskottets hemställan föreliggande yrkandena, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Om inskränkning i rätten för bolag eller förening att förvärfva fast egendom.

Punkten 2.

Vid denna punkt hade antecknats reservation af hrr *Sjöcrona*, *Hedenstierna*, *Cederberg* och *Uppström*, dock utan angifvande af deras åsigt.

Herr *Sjöcrona*: Mot utskottets i denna punkt gjorda framställning hafva samma utskottsledamöter från denna kammare, som vid föregående punkt voro reservanter, jämte herr *Uppström* reserverat sig. Reservationen åsyftar afslag på utskottets framställning, och jag tror icke, att jag skall behöfva vara mycket vidlyftig i min motivering för yrkande härom.

Då Kungl. Maj:t vid sistlidet års riksdag framlagt förslag till förbudslag för vissa delar af Dalarna och Gäfleborgs län samt för öfriga delar af Norrland, afgafs af herr *Lindhagen* jämte åtskilliga ledamöter i Andra Kammaren en motion af samma innehåll som denna. Det säges i herr *Lindhagens* nuvarande motion, att den vid förra riksdagen icke blifvit i realiteten behandlad, emedan man icke visste, hvad öde Första Kammaren ämnade förslaget till förbudslag. Jag förstår icke, hvad motionären me-

nar med detta. Nog blef motionen föredragen i lagutskottet, där jag äfven då hade äran att vara ordförande. Jag kan icke precis påminna mig, huru många gånger den ärade motionären och de med honom liktänkande hade ordet i lagutskottet, men att förslaget behandlades med all vederbörlig omsorg, det vågar jag påstå. Denna motion blef emellertid afslagen, och nu upprepas den om igen vid denna riksdag af ingen annan orsak, än att den afslogs i fjol. Förändrade förhållanden hafva mig veterligen ej inträffat. Något som helst uttalande vare sig från myndigheterna eller befolkningen i Gäfleborgs län — det är fråga om detta län, icke om Dalarna — om en utsträckning af detta förbud såsom önskligt har icke förekommit. Däremot har en ledamot af kammaren, som är suppleant i lagutskottet och representant för Gäfleborgs län sagt, att han skulle anse det olyckligt för detta län, om förslaget bifölles. Jag tillåter mig således att yrka afslag å utskottets hemställan.

*Om
inskränkning
i rätten för
bolag eller
förening att
förvärfa
fast egendom.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt annat yrkande ej förekommit, än att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 3—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till förvärfvande af vissa områden i Göteborgs skärgård och invid Göteborgs stad för befästningsändamål;

2:o) angående årligt understöd åt vaktmästaren vid telegrafverkets station i Uddevalla O. L. Qvist; samt

3:o) angående utvidgning af spårsystem och friplatser vid Albano järnvägsstation.

Friherre Gripenstedt erhöll på begäran ordet och yttrade: Sedan 1902 har jag icke uttalat mig i rösträttfrågan. Jag var en varm anhängare af det s. k. kommunalstrecket och beklagar ännu, att Riksdagen icke då antog konstitutionsutskottets förslag utan i stället aflät sin skrifvelse.

Naturligtvis har jag därefter lojalt fogat mig i konsekvenserna af Riksdagens och kammarens såväl då som senare fattade beslut. Nu synes man emellertid vilja draga ut konsekvenserna alltför långt och gifva frågan en helt annan innebörd än förut. Redan Kungl. Maj:ts proposition af i år går betydligt utöfver det förslag, som i fjol antogs i Första Kammaren och som samlade en aktningvärd minoritet i Andra Kammaren.

Sedan friherre *Gripenstedt* förklarar sig nu vilja väcka en motion i ämnet, aflämnades ifrågavarande motion, som erhöll ordningsnumret 69 och öfverskriften »i anledning af Kungl. Maj:ts förslag rörande politisk och kommunal rösträtt».

Motionen föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet n:o 1; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas det af friherre Gripenstedt i sammanhang med motionen inom kammaren afgifna yttrandet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförvarsdepartementet;

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppförande af ett ridhus för ridskolan vid Strömsholm;

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrings- och tillbyggnadsarbeten å krigsskolans gymnastikhus m. m.;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anordningar för eldens ledning å pansarfartygen;

n:o 86, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af statsutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension m. m., dels ock fyra i anledning af samma proposition väckta motioner;

n:o 87, i anledning af Riksdagens år 1906 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1905;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändring i beslut angående försäljning af vissa områden af 16 förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län; och

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående aftal med Norge om gemensamma undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befogenhet för riksförsäkringsanstalten att för arbetare, som af anstalten försäkras för olycksfall i arbete, upptaga försäkring jämväl för olycksfall, som inträffa utom arbetet;

n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag i visst fall till aflönande af småskollärlärinna; och

n:o 7, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 30 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om ändrade bestämmelser angående aflöningen för vissa extra ordinarie examinerade folkskollärare;

bevillningsutskottets betänkande:

n:o 20, i anledning af väckt motion om tull* å balk-, hörn- och annat till järnvägsskenor ej hänförligt s. k. fasonjärn;

n:o 21, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande tullen å brännvin och sprit samt vin;

n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beskattningsåtgärder i erforderliga fall mot skogs-köpare;

n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående upphörande af rätt för tullverket att för införd vara utkräfvä ytterligare tull, sedan varan till importören utlämnats; och

n:o 24, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 5 och 6 i tulltaxeunderrättelserna;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af 8 § förordningen om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund; och n:o 43, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring af lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statistiska uppgifter rörande alkoholens verkningar.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,20 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.